

Umělecký styl

= styl poezie, prózy a dramatu (beletrie).

- dílo je subjektivní, osobité, neopakovatelné

Funkce:

- citová
- estetická – vyvolá umělecký zážitek
- informační
- poznávací

Působí:

- na city
- na rozum – uspokojení z hlubšího poznání a prožitku

Jazykové prostředky

- individuální styl – závisí na autorovi – rozmanité, bohaté
- používá všechny jazykové prostředky:
knižní, poetismy, termíny, neologismy, archaismy, slova hovorová

Autorská řeč - spisovná slova

- a) ich-forma (subjektivnější)
- b) er-forma (objektivnější)

Mluva postav: nespisovná slova, vyžaduje-li to přiblížení prostředí

Forma:

- a) přímá řeč – uvozovací věta, uvozovky nebo pomlčky
- b) nevlastní přímá řeč
- c) řeč polopřímá

Slohové útvary

- je založena na vyprávěcím postupu, ale někdy se může objevit i postup popisný nebo úvahový

1) **Vyprávění**

- (povídka, pohádka, novela, pověst, román)
- je zachována logická souvislost a časová posloupnost

Znaky:

- přímá řeč, názornost, živost
- poutavost vyprávění – řádné vysvětlení událostí v časové posloupnosti, živé vystižení, přiblížení čtenáři
- užití dějových sloves v činném rodě
- dějové napětí – krátké, zvolací věty – rychlý spád děje
- historický prezens – čas minulý se mění na přítomný; nenadále změny, překvapení
- zahrnuje všechny vrstvy národního jazyka

Děj:

1. **expoziční** – seznámení s prostředím, postavami, naznačení základní situace
2. **kolize** (zápletka) – problém, konflikt, který se stupňuje
3. **krize** (vyvrcholení)
4. **peripetie** – další zvraty a komplikace, zdánlivé řešení
5. **katastrofa** – konečné rozuzlení

Kompoziční postupy:

- a) vytváření postupné dějové linie – události chronologicky
- b) dodatečné podání příběhu – např. detektivní příběh
- c) retrospektivní – např. paměti, vzpomínky, rámcové vyprávění, od konce k začátku
- d) odbočení od děje – zpomalovací (retardační) účinek na základní děj, vložené epizody (př. popis prostředí) zvyšují napětí; výskyt v románech

Vyprávěcí postup:

- vypráví události ve vývoji, pohybu a čase
- základní čas je minulý, pro napětí vkládáme přítomný

Výskyt:

- b) v běžných hovorech – zachycení prosté události, zážitku.
- c) v umělecké literatuře – hlavně v próze
- d) v publicistice – fejeton, reportáž.
- e) v odborném stylu – historická tematika.

2) **Popis**

- vystihuje osobu, zvíře, věc, jev ze subjektivního pohledu autora
- vybírá z popisovaného objektu zajímavé a jedinečné znaky
- využívá přirovnání, obrazných vyjádření
- líčení – popis s vysokou mírou lyričnosti

Charakteristika

- druh popisu
- podává duševní vlastnosti, povahové rysy, schopnosti a zájmy člověka; i vnější popis

3) **Esej** - na pomezí uměleckého a odborného stylu